

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง : กรณีคนหูหนวก

นำเสนอโดย นัยนา หวายคำ

สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

หนังสือของดิที่มีผู้แนะนำให้เรียนรู้เข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และการศึกษาในสังคมไทย ไม่มีเล่มใดเลยที่พูดถึงการเรียนรู้ของกลุ่มพิการ ที่อาจนับเป็นกลุ่มชายขอบที่ยังไม่มีผู้เขียนถึงไว้มากนัก คนหูหนวกนับเป็นประชากรในกลุ่มผู้พิการที่มองผิวเผินแล้วอาจไม่มีความแตกต่างจากคนปกติทั่วไปเลย แต่ในกระบวนการเรียนรู้แล้ว เรื่องราวการเรียนรู้ของคนหูหนวกมีความเฉพาะอย่างแน่นอน สิ่งที่จะนำเสนอนี้เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของทีมงานสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ ภายใต้โครงการศึกษาเชิงปฏิบัติการเสริมศักยภาพแกนนำคนหูหนวกเพื่อการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการสนับสนุนของแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย เป็นการเรียนรู้จากสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มาจากประสบการณ์จริง ในระยะเวลาระหว่าง ธันวาคม 2549 – มิถุนายน 2551 ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมการปฏิบัติการและการปรับตัวพัฒนากระบวนการตลอดระยะเวลาโครงการ ซึ่งนับเป็นประสบการณ์แห่งคุณค่าที่ควรได้รับการเผยแพร่ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของพิการ : คนหูหนวกในสังคมไทย และเพื่อสร้างพื้นที่ยื่นสำหรับคนหูหนวกในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อคนหูหนวก โดยคนหูหนวกเองในในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้สามารถตอบสนองความต้องการที่ตรงเป้า และที่ตรงกับรูปแบบการรับรู้สื่อสารแบบ “มือสื่อภาษา ตาสื่อใจ” และสามารถสร้างพลังที่เข้มแข็งได้ในสังคมไทย

สิ่งที่เคยเป็นในการเรียนรู้ของคนหูหนวก

การเรียนรู้ของคนหูหนวกในระยะก่อนหน้านี้นี้ จากที่ได้แลกเปลี่ยนกับแกนนำชมรมคนหูหนวกภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แพร่ สุโขทัย พิษณุโลก นครสวรรค์ พบว่า คนหูหนวกในแต่ละจังหวัดมีโอกาสได้รับการเรียนรู้ในหลายเรื่องด้วยกัน อาทิ การเรียนรู้ภาษามือ การอบรมเรื่องเอ็ดส์ งานอาชีพ ยาเสพติด แต่เมื่อถามบทบาทในการเรียนรู้แต่ละครั้ง คนหูหนวกมักเป็นผู้ได้รับเชิญ ทุกครั้งของการอบรมเรียนรู้มาจากความปรารถนาดีของผู้จัด ที่ต้องการให้คนหูหนวกเรียนรู้เข้าใจในเรื่องนั้นๆ หากมิได้ถามเลยว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ตอบสนองกับปัญหาและความต้องการมากน้อยแค่ไหน จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้อื่นกำหนดมากกว่ากำหนดด้วยตัวเอง จึงมักพบว่า การเรียนรู้เมื่อดำเนินการไปแล้วก็จบสิ้นไป มิได้มีความต่อเนื่องของการแก้ไขปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ เพราะมิได้มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการไว้แต่ต้น กับวิธีการและกระบวนการเรียนรู้ก็เป็นแบบทั่วไปที่จัดกับคนหูดี ก็ทำให้เกิดผลในการเรียนรู้เท่าที่ควร ฉะนั้นการกำหนดด้วยตนเองโดยคนหูหนวกน่าจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่ อย่างไรก็ตามก็พบสิ่งที่น่าสนใจ คือ คนหูหนวกในภาคเหนือมีการทำงานร่วมกันในรูปแบบที่เรียกว่า “กลุ่มภาคเหนือ” โดยมีการพัฒนาโครงการร่วมกันและมีความสัมพันธ์ พูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างชมรมในจังหวัดภาคเหนืออย่างต่อเนื่อง และในขณะนี้ก็มีโครงการ “อาหารเพื่อสุขภาพ” ที่กำลังดำเนินการร่วมกัน

การพลิกกลับทาง ด้วยกรอบความคิดที่สร้างสรรค์

จากการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดมาเป็น “ผู้กำหนดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” หรือในโครงการฯ เรียกว่า “การลุกขึ้นมาจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อคนหูหนวกโดยคนหูหนวก

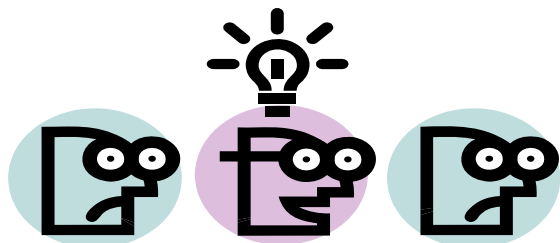
สิ่งที่เป็นต้นทางความคิด คือ ความเชื่อที่ว่า คนหูหนวกเป็นผู้มีศักดิ์ศรี และความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ และคนหูหนวกเป็นผู้ที่มีศักยภาพ และเรียนรู้ได้หากได้รับโอกาสและการส่งเสริมอย่างเหมาะสม

แนวความคิดในการพัฒนาการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งแนวทางที่นำศักยภาพของบุคคลมาช่วยกันกำหนด สร้างการเรียนรู้ร่วมกันในอันที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบุคคลในด้านจิตสำนึกอุดมการณ์ ทักษะ ความตระหนัก (A = Attitude) ความรู้ (K = Knowledge) และทักษะ (S = Skill) ซึ่งเชื่อว่าจะนำไปสู่การรวมพลังศักยภาพเป็นกลุ่มหรือขบวนการที่เข้มแข็งต่อไป

และจากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้เอง เป็นการเน้นการ **นำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน** ที่จะช่วยให้เกิดการประมวลวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนทดลองปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งจะช่วยให้ได้เรียนรู้ดีกว่าการบรรยายโดยทั่วไป การเรียนรู้แบบนี้ต้องการให้ผู้เรียนรู้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ชักถาม อภิปราย แลกเปลี่ยนโต้ตอบวันแบบ 2 ทางมากกว่าด้วย จึงได้มีการใช้รูปธรรมจากโครงการอาหารเพื่อสุขภาพนี้เอง เพื่อการเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน ด้วยการให้ขยายภาคเหนือเป็นเวทีเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันและการปฏิบัติระดับจังหวัดของชมรมแต่ละจังหวัดเพื่อการพัฒนาประสบการณ์ และนำประสบการณ์นั้นมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน

กระบวนการเพื่อการสร้าง “รอยทางเดินใหม่”

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองการพัฒนาทั้งด้านทัศนคติ ความรู้ และทักษะโดยผ่านกระบวนการปฏิบัติการทั้งการเรียนรู้ประสบการณ์จากเวทีการแลกเปลี่ยน การศึกษาดูงานและการปฏิบัติการเนื่องในโครงการอาหารเพื่อสุขภาพ มีการดำเนินการในหลากหลายลักษณะ คือ

1. สร้างการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติผ่านโครงการอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นการเสริมความรู้และทักษะในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหาร และพฤติกรรม การบริโภคท้องถิ่นในพื้นที่ 6 จังหวัด สร้างและพัฒนาแกนนำคนหูหนวก เรื่อง จัดการความรู้ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ สนับสนุนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้คนหูหนวกตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ และปรับพฤติกรรมกรรมการบริโภค กับเน้นการเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้พื้นที่ 6 จังหวัดภาคเหนือ เป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง อาหารเพื่อสุขภาพรายจังหวัด

โดยการนำข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ และออกแบบให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละจังหวัด

2. เสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของผู้พิการหูหนวก และกลุ่มอื่นๆ โดยจัดให้มีการศึกษาดูงานแนวความคิด และประสบการณ์การดำเนินงานของชมรมคนหูหนวก จังหวัดนครพนม ในงานการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ โดยการศึกษาดูงานที่ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด จ.ลำปาง

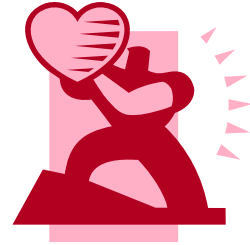
3. เสริมการเรียนรู้ในประเด็นเฉพาะที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการอาหารเพื่อสุขภาพ โดยเสริมสร้างทัศนคติ เรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน 3 ด้าน คือ ทัศนคติ ความรู้ และทักษะ กับมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการออกแบบ วางแผนการจัดการเรียนรู้ การดำเนินการ และการสรุปผลการเรียนรู้ รวมทั้งจัดให้มีการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสรุปบทเรียน เน้นประเด็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับคนหูหนวก โดยคนหูหนวก ซึ่งดำเนินการครั้งที่ 1 แล้ว และการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสรุปบทเรียน เพื่อทบทวนการดำเนินงาน ค้นหากทเรียน และข้อเสนอสำหรับการพัฒนาคนหูหนวกต่อไปในอนาคต

4. การสนับสนุนการปฏิบัติการในระดับพื้นที่ โดยสถาบันฯ ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงในการจัดการเรียนรู้ระดับพื้นที่ ในกรณีนี้ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้สำหรับพื้นที่สุโขทัย โดยให้เป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการของคณะทำงานจังหวัดสุโขทัย ร่วมกับเครือข่ายชมรมคนหูหนวกภาคเหนือ โดยใช้การศึกษาข้อมูลจริงของจังหวัดสุโขทัยในการออกแบบการเรียนรู้ ขณะนี้อยู่ระหว่างการเตรียมการดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับสมาชิกคนหูหนวกของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเครือข่ายคนหูหนวกทั้ง 6 จังหวัด จะได้ร่วมเรียนรู้การดำเนินการ และการสรุปบทเรียนการเรียนรู้จากการปฏิบัติการร่วมกันต่อไป การสนับสนุนการปฏิบัติการในระดับพื้นที่ โดยสถาบันฯ ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ “อาหารเพื่อสุขภาพ” ให้กับสมาชิกคนหูหนวกในแต่ละจังหวัด

5. การประชุมร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง คณะหนุนเสริม ในระยะที่ผ่านมีการประชุมร่วมกับผู้ประสานงานของการ ล่าม ผู้แทนแผนงาน และผู้ปฏิบัติงานของสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว 7 ครั้ง ส่วนหนึ่งเป็นการประชุมทางการ กับมีการปรึกษาหารือแบบไม่เป็นทางการ ในโอกาสต่างๆตามความเหมาะสม ผลจากการแลกเปลี่ยนพูดคุยหารือจะได้รวบรวมไว้เป็นบทเรียน “แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนหูหนวก”

มีลักษณะการดำเนินงานตามกระบวนการดังนี้

ปรับทัศนคติการเรียนรู้ที่ถูกต้อง
กำหนดมาเป็นผู้สร้างการ
เรียนรู้ด้วยตนเอง

สร้างความเข้าใจภาพรวม
โครงการเสริมศักยภาพและแนวคิด
การลุกขึ้นมาจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ปรับทัศนคติเสริมความรู้เรื่อง
การพัฒนาการจัดกระบวนการ
เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน

การสร้างความเข้าใจงานพัฒนา
ที่ยั่งยืน การจัดการเรียนรู้และ
การเป็นนักจัดการเรียนรู้

- สสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภค
อาหารของคนหูหนวก
- ศึกษาข้อมูลร้านค้าขายอาหาร
- ศึกษาข้อมูลผู้ที่มีสุขภาพดี

เรียนรู้ประสบการณ์
การศึกษาวិเคราะห์ปัญหา
และความต้องการ

ปรับทัศนคติ เสริมความรู้
มุมมอง รูปธรรมการพัฒนา
ศักยภาพคนหูหนวก

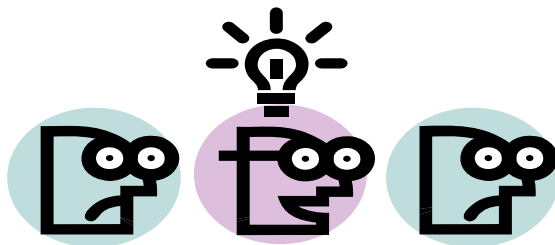
- ศึกษาดูงานจังหวัดนครพนม
- ศึกษาดูงานการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้พิการ จ.ลำปาง

การออกแบบการจัด
กระบวนการเรียนรู้รายจังหวัด

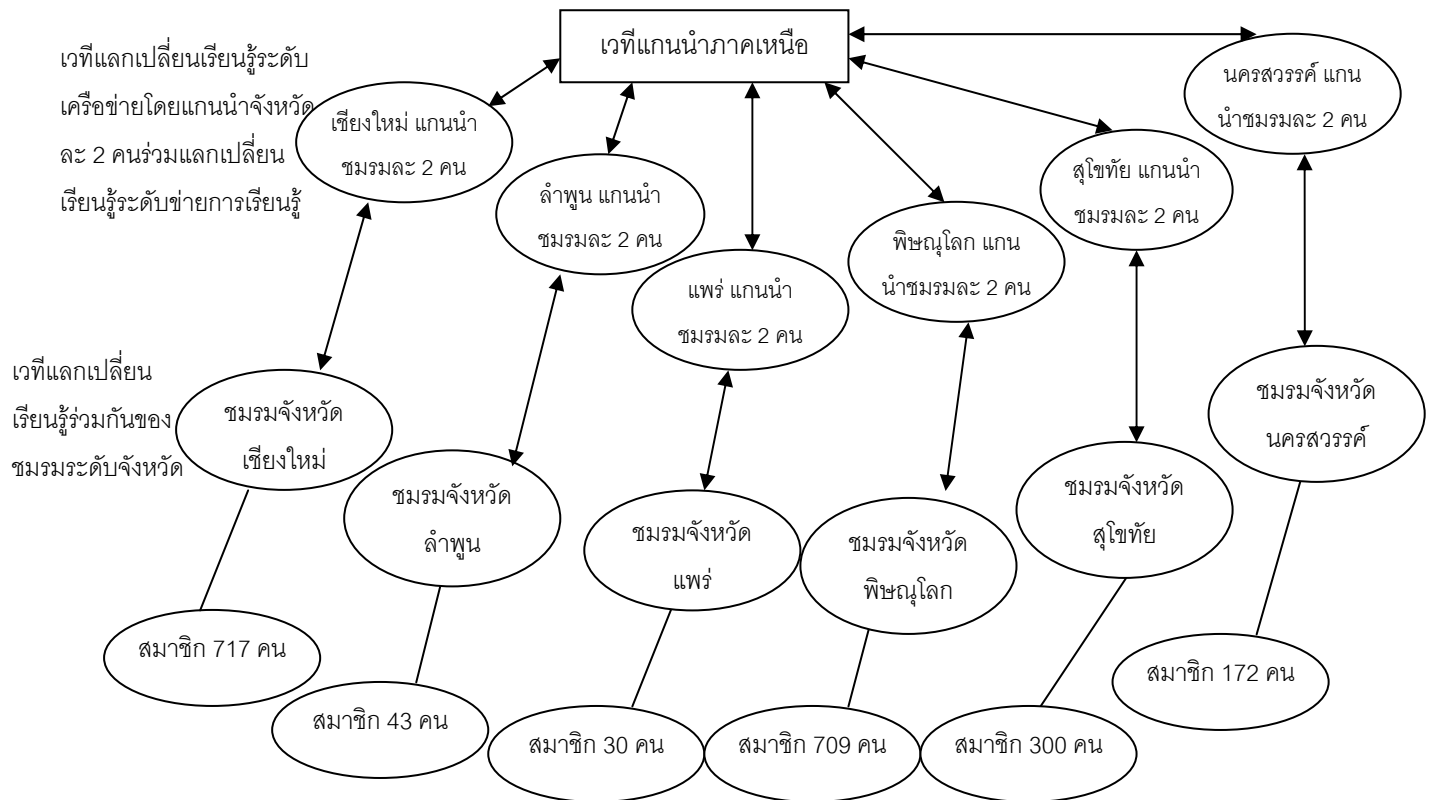
เรียนรู้ประสบการณ์
การออกแบบและ
ปฏิบัติการจัด
กระบวนการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วม

ปฏิบัติการการจัดกระบวนการ
เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การสรุปบทเรียน 2 ระยะ

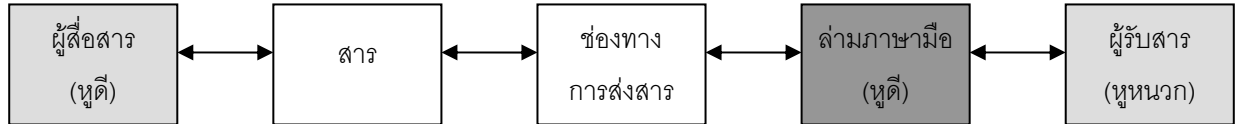
การนำกระบวนการเรียนรู้ไปปฏิบัติกับกลุ่มเป้าหมาย มีลักษณะเป็น 2 เวที คือ เวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับเครือข่าย เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชมรมระดับจังหวัด โดยให้มีเวทีการพัฒนาประสบการณ์ แล้วนำไปเรียนรู้ร่วมกันในเวที

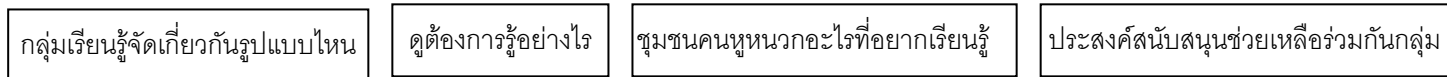
สิ่งที่เป็นบทเรียน

บทเรียนสำคัญที่ได้เรียนรู้จากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อ “การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” ของแกนนำคนหูหนวกภาคเหนือ พบว่า

1. กระบวนการเรียนรู้สองทางที่มีความซับซ้อน และมีความจำเพาะ

- 1.1 ความแตกต่างของ ความรู้ประสบการณ์ ทักษะคติความเชื่อ มุมมอง
- 1.2 การเลือกสารที่มีความเหมาะสม ต้องเลือกที่เป็นภาพ เป็นสื่อ มากกว่าคำพูด
- 1.3 ช่องทางการส่งสารเน้นให้มีความหลากหลายให้เกิดสัมผัสทั้ง 5
- 1.4 การทำงานร่วมกับล่ามในเรื่องความเข้าใจของเนื้อหา กระบวนการ และเป้าหมายที่ต้องการ
- 1.5 กระบวนการที่เปลี่ยนไประยะสั้นๆ และต้องย้อนทวนกลับเป็นระยะๆ
- 1.6 กระบวนการที่เคลื่อนไประยะสั้นๆ และต้องย้อนทวนกลับเป็นระยะๆ ต้องใช้เวลาเพิ่มมากขึ้น การทวนกลับเพื่อตรวจสอบเป็นความจำเป็น
- 1.7 การสื่อสารด้วยการเขียนเป็นไปได้บ้างถ้าคุยตัวต่อตัว หากเป็นคนหูหนวกที่ได้เรียนหนังสือในระบบ แต่หากเขาเรียนรู้ในระบบน้อย การเรียงคำก็ทำให้สับสนด้วย ตัวอย่าง

- 1.8 ต้องใช้สื่องาน ตรงไปตรงมา ถ้าต้องให้ “ตีความ” อาจสับสนได้
- 1.9 การใช้สื่อ มองเห็น และการได้ปฏิบัติจริงจะทำได้ดีมาก
- 1.10 ใช้วิธีการเรียนรู้หลากหลาย เช่น เกม การแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อย มีการนำเสนอ ศึกษา ดูงาน เวทีประชุมทางการและไม่เป็นทางการ

2. การจัดองค์ประกอบด้วยพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสม

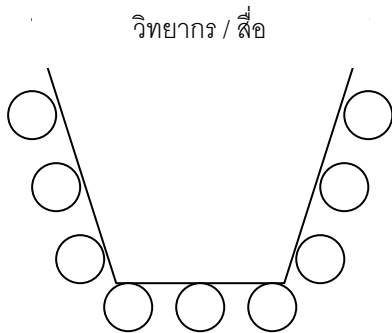
2.1 ห้องประชุม ต้องไม่มีสิ่งกีดขวาง บังตาหรือรบกวนการมองเห็น เช่น เสา แสงสว่าง เพียงพอ แสงสม่ำเสมอ ไม่เป็นกระจกสะท้อน แสงมากเกินไป

2.2 มีพื้นที่พักสายตาบ้าง ห้องไม่เล็ก แคบเกินไป

2.3 การกำหนดพื้นที่วางสื่อที่เหมาะสม หากใช้สื่อหลายประเภท เช่น ภาพพร้อมกับการสื่อสารของล่าม ที่จะมองได้พร้อมกัน

2.4 การวางเก้าอี้/ตั้งวง ถ้าเป็นการพูดคุยทั่วไปจะใช้การตั้งวงกลม หากเป็นเก้าอี้ประชุมที่มีวิทยากรหรือสื่อด้านหน้าต้องจัดเป็นรูปเกือกม้า

2.5 ระยะห่างระหว่างสื่อกับวิทยากร ไม่ไกลเกินไปหรือใกล้ไปราว 1.5 – 3 เมตร

3. ลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้ของคนหูหนวก

- 3.1 มีทักษะการใช้สายตาสูง จับภาพได้แม่นยำ สังเกตจากภาพที่ถ่ายโดยคนหูหนวกจะสื่อสารเรื่องราวได้ดี หรือการจดจำรูปในระยะเวลาสั้นก็ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือนำมาถ่ายทอดได้ชัดเจน โครงการจึงมีการใช้รูปภาพมากขึ้นในการเรียนรู้ ทั้งเพื่อทบทวนความจำ และขยายความหมาย ฯลฯ
- 3.2 การเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิภาพต้องมาจาก “ใจ” ระหว่างกันและกันของคนหูหนวกกับผู้ที่มาเกี่ยวข้อง คือ “ไว้วางใจ” จริงใจ ใจอยากช่วยเหลือกัน “เข้าใจกัน” ฯลฯ
- 3.3 การสื่อสารมีการแสดงออกทางอารมณ์สูง หากไม่พอใจจะแสดงออก และขอหยุดการพูดคุยได้ทันที
- 3.4 การรับรู้จากการปฏิบัติต้องดำเนินการแต่ละอย่าง เขียนด้วย พูดด้วยไม่ได้
- 3.5 มีลักษณะการ “เลียนแบบ” อยู่ในตัวเอง เช่นกรณีทำงานในกลุ่มย่อยเดียวกัน ก็มีแนวโน้มว่าการเสนอความคิด ภาพมักมีลักษณะรูปแบบใกล้เคียงกัน การพัฒนาให้มีความคิดเฉพาะ คือ เป็นการให้คิดคนเดียว คิดกลุ่มย่อยขนาดเล็ก แล้วจึงมาเสนอกลุ่มใหญ่

4. “ตัวช่วย” ที่มีความสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาระบบการสร้างการเปลี่ยนแปลง คือ
 - 4.1 ล่าม ในฐานะเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างคนหูหนวกกับคนหูหนวกกับอาจเป็นตัวเชื่อม ความรู้ ประสบการณ์ ด้วย
 - 4.2 ผู้ประสานงานที่มีประสบการณ์การบริหารจัดการที่จะช่วยสนับสนุน อำนวยความสะดวก เช่น การออกจดหมาย ร่างรายงาน
 - 4.3 ที่ปรึกษา ให้แนะนำเฉพาะด้าน
 - 4.4 การพัฒนาระบบการจัดการที่มีหลักการและโปร่งใสร่วมกัน
5. ปัจจัย “ที่ตัวผู้นำ” และวัฒนธรรมความเป็นคนหูหนวก
 - 5.1 ภาวะทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งตนเอง
 - 5.2 การอยู่เป็นกลุ่มของคนหูหนวก ช่วยเสริมให้ทำอะไรเป็นกลุ่มด้วยกัน
 - 5.3 คนหูหนวกมักยึดถือสถานภาพทางการ ทำให้คนที่ไม่มีตำแหน่งแต่มีประสบการณ์ต้องห่างหายไปจากกระบวนการพัฒนา
 - 5.4 แกนนำต้องเป็นผู้มี “ใจ” และมีเวลาพอพร้อมที่จะสร้างโอกาสการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำด้วยตนเอง พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองโดยมีผู้สนับสนุนช่วยเหลือ

ประเด็นที่ยังท้าทาย

สิ่งที่ทำแล้วยังเกาะติดอยู่กับแกนนำและเน้นการเรียนรู้ระดับเครือข่ายการเรียนรู้ ในจุดการเรียนรู้ระดับจังหวัดยังไม่ถึง ซึ่งนับเป็นระดับปฏิบัติการมากขึ้นด้วย กับยังเห็นว่าประเด็นในการเรียนรู้เรื่อง “อาหารเพื่อสุขภาพ” ก็ยังจำกัด ในกระบวนการเรียนรู้ในประเด็นอื่นๆ อาจจะมีกระบวนการ รูปแบบที่ต่างออกไป ซึ่งยังคงเป็นประเด็นท้าทายที่จะศึกษาเรียนรู้กันต่อไป นอกจากนี้ยังเห็นว่า กระแสสังคมโดยภาพรวมยังขาดความเข้าใจ เข้าถึง และทำงานร่วมกับคนหูหนวกอีกมาก หากเทียบกับความพิการด้านอื่นๆ แล้ว คนหูหนวกอาจเหมือนคนปกติ กับพบว่าหากคนหูหนวกได้ “เข้าถึง” คนหูหนวกเอง จะสร้างความ “จากใจถึงใจ” มากกว่าคนหูดีด้วย อย่างไรก็ตาม เราจะทำให้สังคมเข้าใจ และร่วมกันพัฒนาคนหูหนวกให้มากกว่าที่เป็นอยู่ได้อย่างไร โดยมีทัศนคติที่ให้คุณค่า และให้โอกาสคนหูหนวกได้แสดงศักยภาพของตน ด้วยการมีระบบการช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย เคียงบ่าเคียงไหล่ไปกับคนกลุ่มอื่นๆ ของสังคม

สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน :

ประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล ผู้รับผิดชอบโครงการ / วิทยากร

นัยนา หวายคำ ประสานงานโครงการ / วิทยากร

ปรีตนา พรหมมา

วิทยากร

สุนันทา ตุ่มอินมุล อูกรการ – การเงิน

พัชณี พลันสังเกตุ

อูกรการ – บัญชี